

Драган Бошковић
С ОНЕ СТРАНЕ СУНЦА

*Волети неког човека значи рећи му:
„Ти нећеш умрети!“
Зато што љубав не може умрети.*

Налазили бисмо се код његовог улаза. Изашао би, климнуо нам главом да кренемо, и сви бисмо се ужурбано упутили за њим, осврћући се; чекали смо да нам неким гестом потврди да је све ок. Као да смо нешто украли. А јесмо – Пера је ћалету украо кључеве од аута. Тај осећај да шта год смо радили је нека врста престапа, није ме никада напуштао, никада. Дошли бисмо до Бубе, потрпали се унутра, Пера, уз грохотан смех: „Шта је, педери!“, и већ му Смиља псује мајку што смо га чекали, што нас зеза... И ево нас, брррррм, крећемо... У „дићгра“, у „зез“, у „најбоље зезање“!¹

И опет гледам: излази из улаза, висок, вижљаст, у скраћеним црним панталонама, чизмама са белим пертлама, зеленој мајци, моторсајкл скај-јакници, даје нам знак главом и замиче иза угла.

И опет, он, корак као да поскакује, носурда, као Савонарола, замиче...

¹ У вечери већ неке, Нове године, на крају Кнез Михаилове, код Снежане и окретнице трола, налетели смо на Ганције који перу улице. Пера им је добацио: „Хеј, где ћете за новака?“, а Ганци одговорио: „А ви?“ Пера: „Тамо где је најбоље зезање!“ Ганци: „Е, па, видимо се онда тамо!“ Зато смо увек ишли у „најбоље зезање“.

И, исти кадар, још једном: ево га, излази – замиче...

И, опет, клап...: Пера.

Петар Петровић, Пера Гумени, Пекили, извршио је самоубиство 12. фебруара 1998, испаливши један патрон из сачмаре себи у уста...

Ево га, опет, излази...

+

Наше крађе биле су за клинце очекивани, а у социјалистичко-друштвеном смислу подразумевани и прихватљиви ситни лоповлуци. Имали смо своје трафике (за пљуге), сандуке сладоледа (да шармирамо девојчице), онај на Калишу, поред самопослуге у крају, своју продавницу код „коцкица“ где смо после целоноћних наркотичких самоубистава узимали јогурт да се саберемо.

Овако: Код Пера на гајби; Актери: Смиља, Гале, Пера; Зло доба; пили жестину из оних металних лончића, црвених са белим туфнама, у којима су нам мајке, кад нас је као клинце болело грло, правиле шербе; слушамо неки скандинавски hardcore. Пада нам напамет да умесимо погачу (!), на њој написали Dх Rх Iх, и нацртали једног Runner-а. Погача испала ко камен. Неописива доколица, она која ствара нервозу. Смиља узима ган, сигнални пиштољ Периног ћалета, напуни га и упада у своје лутке. Хистерисхе, вришти, пада у транс: „Сад ћу да вас побијем, јајаре!“, маше оном справом, „Ти, мали, чекај! Прво ћу Галета да убијем, он је највећа сељачина.“... Прислања ми ган на чело: „А, а, јеси се одсекао?! А, шта ћу тиш, пиздо, оде глава, а...?!“ Пера га тера у материну, Смиља мало ган на њега, мало на моју главу. Онда седне у фотељу, па резонерски: „Нисте, бре, вредни да вас робијам“, и смеје се, како је само он болесно умео, сам за себе, с оне стране смеха. Идиот. Онда идеја: да идемо по јогурт, јер ова DRI погача ломи зубе ако се нечим не размекша. Пола пет ујутру: узимамо две гајбе јогурта и једну млека, да се нађе. Пола шест, надувени од јогурта, ненаспавани, кнорили, ћутимо, само Смиља на моменте уздахне: „Куд вас нисам побио...“

Једном сам у невиђеном надахнућу, раном зором, покупио пакет *Вечерњих новости* испред трафике. Ћалету на поклон, воли дневну штампу. Ставио га на трпезаријски сто, и отишао да спавам. Мајка ме је избезумелена пробудила

кад је ствар већ била готова. Отац је, каже, забезекнуто питао одакле је ово стигло, она слегла раменима, уплашено. Као већ сваког јутра, уредно се средио, обријао, ставио кравату, отишао до трафике, вратио пакет, купио примерак *Вечерњих* и један *Политике*, и отишао на посао. Никада ми касније није поменуо мој поклон-пакет.

+

Ево га, излази... И крећемо у дићгра... Бубом, светло-плавом...

Сцена, прва, први пут, клап: Буба паркирана у Краља Петра. Дувамо ко јазавичари. Неко куца на прозор. Пера отвара. Чује се: „Где сте, наркомани!“ Из Бубе куља дим као да је запаљена. Оргаци дотрчавају, гурају главе кроз прозор, удишу, удишу, удишу... Буба у кумулусу канабиса.

Сцена, друга, први пут: Идемо из града преко Бранковог моста. Пера оставља волан, окреће се и тражи да му неко упали пљугу. Нико не држи кормило. Седим на сувозачком месту, ови назад крешу шибице, видим ауто како иде ка банкини. Узимам левом руком волан, исправљам кола, лагано, што ми необично прија, чудим се како сам успео: много је добро учинити овако нешто, једноставно, корисно и лепо. Одједном, Смиља, пизди: „Скоте, јеси нормалан, остави волан, хоћеш да изгинемо...!“ Пера се само окреће, спушта руке на волан, отпушта дим који прати погледом, не региструјући да се ишта десило.

Сцена, друга, други пут: Иста екипа (Пера, Смиља, Дрка, ја), иста буба, исти Бранков мост, смер ка Новом Београду. Лебдимо. Пера: „Не видим које је светло на семафору!“

Сцена, друга, трећи пут: Све исто. Само Смиља, командује: „Генерал флоте, Смиљанић Александар, поздрааав на деесно!“ И сви певамо ону YU-агму-дефиле мелодију: та-на-на-на-на, та-на-на-на-на, а онда кад крене онај лепршавији, као талас део, на-на-нааа-на-на-на-на-на-на-нааааанаааа, буба лети на крилима нашег смеха...

Сцена, трећа, први пут: Покупимо неког стопера. Ћутимо, Пера, Смиља, Гале. Тип покушава да буде духовит и љубазан, оно: баш вам хвала, а из ког сте краја, а где излазите, имам неке зезалице ако хоћете да радимо... Ћутање пре-

дуго траје, човек се осећа глуп у друштву. Ево га, ко други, Смиља: „Слушај, бато! Сад ћемо да те одведемо не једно лепо место, да те убијемо, исечемо на комаде, да те спакујемо у гепек и возимо по граду.“ Мук. Збуњеност је у моменту прешла у страх који је могао да се опипа. А онда – експлозија кревелења, смеха, псовки.

Једном смо и некој риби дирали груди на задњем седишту. После је неко рекао да су јој биле длакаве.

+

Петар Петровић. Добио је надимак Гумени, не сећам се тачно како, али, као и увек, уколико није изведен из имена или неке физичке особине, нека глупост је била посреди. Палио је, на пример, неку гуму, а онда скраћени смисао за хумор неког већ другара формулисао је то као: Гумифлекс, лик из Алана Форда. И тако, баш зато што никакве везе ни са чим нема, остао је: Гумени. Мршав, висок, са античком носурдом. Нисмо га звали Носке, Носоња, тај надимак је био резервисан за неког другог. Носио је у једном периоду чироки, баш прави чироки. Вадио је сарајевску Дрину из горњег цепа на својој скај-моторсајклици, брзо, лупао паклу о надланицу док филтер не извири, стављао себи пљугу у уста паклом, не додирујући цигарету прстима. Ходао је као да поскакује, смејао се преко мере нападно, чак некако насилно, блесавио се исто тако преко мере. Заправо, Пекили је био сав преко мере. Полупан као сви ми што смо били, али некако нападније полупан, преосетљив и преекстатичан, у великом распону између дубоке меланхолије и крајње екстазе. Ако би постојала нека вага да се измере доброта, поштење, искреност и приврженост, и да је Пера на једном тасу, а сви ми на другом – вага би превагнула на Перину страну. Спреман, увек, на сваку врсту скандала, био је нека варијанта нашег Sid Vicious-а, био је рого, slam dance, носио пљувачку на карираним лонама, живео hardcore, вриштао са DTAL, посебно са Финцима, са Рухäkoulu или Terveet Kädet. Њима, Финцима, сваки стих се завршава на самогласник, и то на а, па тако лако прелази у врисак... Држи песницу код уста, ваздушни микрофон, и вришти: аааааааааааааааааа!

Мајка, његова, Војислава, Војка, носила је његове мајице. Била је за нас cool-мајка. Толико пута смо је са дивљењем и чуђењем гледали. Војка, а на мајци: *Iron Maiden*,

Killers. Мејднава маскота Еди и Војкино лице, плаве, испијене жене, остају као двојници за вечност.

На повратку из Холандије, од Перине тетке смо, у Бечу, Дуле и ја позајмили кинту да бисмо могли да платимо превоз до Београда. „Шта ће вам паре“, рекао је Шоми, „кажете нашем кондуктеру: 'Бато, рат је, бре', и само пичите.“

+

Пеки је свирао бубањ, бас, не знам ни сам. Направили смо у седмом-осмом разреду бенд, TSU. Трећи српски устанак. Исписали смо два пута графит: један на аутобусу са љубљанским регистрацијама, други на самопослузи. На плавој подлози сампе, мало накриво, надесно, исписали смо и: ALL SYSTEMS GO! Касније смо направили Stress, па Codex of Death, hc бенд. Снимили и неколико песама у студију. Пера није био у њему.

Концерти, свирке, гигови, клубови, журезе, девојчице, нон-стоп, одваљени, алкохолисани, на зидићу код Србијатекс-а, на исповраћаним теписима, по улазима, степеницама, у punk-hc--акционом филму нашег детињства, само пустош смо остављали за нама, у нама. Кариране лоне нам је сашила већ нека шнајдерка, зипове су нам качиле мајке. На концерту Codex of Death-а, у Првој београдској гимназији, Пера је изашао на бину, и заједно смо урлали у микрофон који је био иштекан из разгласа. Ако нас већ нико није чуо, макар смо чули један другог... На истој бини смо гледали Суви лист, бенд под утицајем њупримитивса – од Дугмета до Пушења и даље, шта год да је дошло из Сарајева, Босне, било је непоновљиво погубно по Нови талас... Два метра висок, са неких 100кг, Пеђа се, пијан ко прасе, ваљао по даскама и мумлао у микрофон неке љубавне стихове... Пре Angelic Upstarts-а прописно смо се откинули у хаустору поред СКЦ-а. Не, није то тада било, концерт Fall-а је био, да, Fall. Гледамо се у хаустору, наслоњени на зид, одузети, не можемо да ходамо. Видим водицу како цури из Периних уста, из носа. Рукавом брише нос. А жедан сам, уста, сува. Трепћемо, улична светла јако бљеште, с оне стране себе, у себи, ван света. Пера је пао, спотакао се стојећи у месту. Не, ја сам пао. Можда нико није ни пао, можда је само посрнуо. Можда ни то. Ништа. Гледамо се у хаустору. Пера брише нос... Волео сам хаусторе, кад дува кошава, хладније је у њима него на улици, а ти се

тешиш да си нашао скровиште. Волео сам сува уста, и кад дува кошава, у хаустору, а ја не осећам зиму. Fall су били изванредни.

На ФЕСТ-у, Цармуш, *Ноћ на земљи*. На гајби код Јерића, цела екипа се скупила око поднева. Гледамо ВХС, цео Цармушев опус, откинути, пијемо пиво, мотамо... Увече смо у СКЦ-у, Џони Деп на бини са Брејкерсима. Цармуш за шанком. Џонија лупкамо по рамену, наздрављамо. Паноћ, Сава центар. Роберто Бенини, таксиста, вози свештеника и исповеда му се како креше овце. Можда и козе, откуд знам. Пера вришти од смеха, баца ноге преко седишта, Смиља хоће да га бије. 1992. година је.

Ево га... Пера. Не таксиста, али драјвер. Мазнуо је од ћалета nissan-а, тада најбољи ауто у крају, стижемо у Нови Сад за 26 минута. Налазимо се са дилером. Има циглу шита, не може да се сече, а треба нам мање од пола. Ставља је на ивичњак и удара ципелом. Црни авган се разлеће на две половине... Оне мрвице, трунчице, остале на асфалту, нико их ни погледао није, а иначе смо сваку мрвицу граса или шита која отпадне јагодицама прстију скупљали. Дрка ћутљив, седи на сувозачком месту, слади се, облизује уста, имамо благо. Волео је да се уради сам, пре него се видимо: скува кафу и дође међу нас озарен. Волео је и Discharge, много је волео. И увек је каснио... Пера враћа кључеве од кола у стан, матори ништа није приметио. Стоји, држи пола цигле у руци, као дете које је нешто испросило.

+

Већ тада је почео да тоне у психичке поноре. Давно после неке наркотичке оргије код Дрке, после неких „наших“ девојака, које су живеле себе и све своје, а ми на њима испупљивали своје пубертетске сујете и фантазије, Перу обузима параноја да има гонореју. И креће лудачка машина: свима доказати да постоји болест које фактички нема. Нико више није поуздан, нико га не разуме, ни лекари, друштво, јер нико не може да потврди његову фантазију. Све дубље и радикалније самоизоловање, и тај ужасни осећај да је заразан, тако интензивно подстичу душевни кошмар. „Гале, али то сваки дан цури доле, смрди на гној, нико ми не верује!“

20 Како је између монаштва и лудила, као и између Бога и ђавола, тако танка линија, и како су понори душе места су-

срета таме и светла, Пера се упутио у трагање за излечењем по манастирима. Био је у Ковиљу, Црној реци, Острогу. Није га било скоро две године, можда и више, не сећам се, мислио сам да се замонашио и био због тога тако спокојан: Пекили је нашао мир. А, онда, из ничега, телефон: Пера. Видели смо се. Ако занемарим дугачку, запуштену браду, био је озбиљно промењен. Приметно смршао, као исцеђен, тамни колутови око очију, оне исколачене, уплашен и унезверен поглед. На лицу, опет, нека благод, неки вештачки, танки осмех који га обасјава однекуд, споља, и даје му израз збуњености. Одећа на њему мало згужвана, онај воњ запуштених људи, он – уздржан и бојажљив.

Од тада смо се редовно виђали. Једном је отишао и у католичку богомољу да се причести. Одлазио је и код исусовца, патер Лоранда Килбертуса на разговоре. Перин отац је после сахране причао: „Чујем Перу, зове некога: 'Фрка ми је, треба ми причест'.“ Перин отац је рекао и: „Наши психијатри су касапи!“ Умео је Пера да ми поверљиво каже: „Гале, да видиш какав је светитељ свети Сава, каква сила, каква громада. И отац Лоранд је. И игуман Јојило, али они су мало мање. Да видиш Саву!“ У сомнабулијама, посећивао га је Шешел, Јељцин, свашта је са њима расправљао, а после тих сусрета био је понекад усплахиренији, али увек само још испражњенији и исцрпљенији. Гледао сам га, мазио по глави; гледао ме је као плашљиво и шиканирано куче, скривао поглед, смешио се: „Само ми ти верујеш, само ми верујеш.“

Није Пера био „јуродиви књаз“, био је много више од тога, био је мноооого добар, био је Пекили, био је мој пријатељ, били смо једно, био је – ја. Долазио би код мене дању, ноћу. Буде један-два после поноћи, читам, спремам испите. Чујем под прозором његов глас. Попне се, седне на кревет, као да се наклоном целог тела извињава што ми смета. „Што волим кафицу у домаћинској кући Бошковића“, формула је коју је понављао сваки пут. Срче кафицу, и креће, увек истом прекорном забринутошћу: „Много учиш, прснућеш. Пустито, знаш ли шта све пише по књигама, полудећеш, човече.“ Лудак, мој лудак је желео да ме сачува од лудила овога света. Не оно схизоидно ништа да ме сачува од другог схизоидног ничега, него пријатељ који ме воли од ужаса памети овога света, од којег и дан данас болујем... А лице му је било меко, мало подбуло, бело и бледо оним тако посебним бледилом. Обрасло у пахуљасту, црну, дугачку браду сијало је јаче од стоне лампе. Као на икони. Поглед ми се задржавао на оним

тамним колутовима, из којих су ме, као мало изашле из очних дупљи, сјајне од влаге и унутрашње ватре гледале његове очи.

Умели смо и да изађемо, да у локалној продавници купимо пиће: он сок, ја пиво. Певали бисмо Азрине песме. Седео бих на ивичњаку, Пера би стајао, певао и свирао ваздушну гитару. Рефрене смо, патетично и сетно, певали заједно. После бисмо прелазили на Boba Marley-а. Руменео је од стида када бисмо певали: „Hardcore, hardcore, sei stato il primo amore!“ И тада су ме гледале те очи, које, као да се плаше или стиде, нешто скривају. Као да су тражиле, желеле да привуку и задрже мој поглед. Тада се Пера умиривао. Везавши моје очи за своје, слободно је онда могао да ме разгледа, испитује израз мога лица, или делове тела, моју одећу. Да пева.

+

Једном је дошао раздраган. Био је у Теслином музеју и нашао је решење за све своје проблеме и проблеме овога света.

– Нису схватили Теслу. Нису схватили како шљака струја. Направићу испред своје зграде летелицу на варницење. То је тако једноставно... И идемо, Гале, идемо. Само ти и ја.

– Где ћемо, Перо?

– Тамо где је најбоље зезање.

– Где, Пекили?

– С оне стране сунца!

Наздрављали смо, намигивали један другом, понављајући: „Идемо! С оне стране сунца!“

Било је то крајем деведесет и седме. Пера је био све уморнији, али све решенији да саставимо и креснемо нашу летелицу. Замишљао сам је као ону из цртаних филмова: ракетница нацртана од неколико линија, а ми јашемо на њој. Последњи пут је свратио до мене 17. јануара 1998. Леп, миран, пун неке блесаве наде био је сусрет. Вратио ми је књигу: *Тихи глас* епископа Хризостома. И дао ми крст, распело, дрвено са металним Христом.

– Много је вредно, нашао сам га на бубњаку. Донео сам ти га, чувај га ти, мени више не треба!

Затечен, покушао сам да му га вратим:

– Еј, Пекили, твоје је, нек остане код тебе...

– Мени више не треба!

+

Мање од месец дана касније, у селу, држећи је у устима, запалио је двоцевку. На Света три јерарха. Двоцевка, а три јерарха. И један пуцањ. Дванаестог фебруара, дана када се 1961. године обесио Бранко Миљковић. Сандук је био отворен, бела марама му је прекривала уста. Отац му је био љут јер је морао да тражи „ћаге“ из душевне болнице да би га поп опојао. И ја сам био љут због тога. Зар ко пса да сахранимо Перу! Не, нисам био љут, био сам ван себе, између очајања и бескрајне туге. Нешто пресудно велико се откинуло у мени. Један дечак је затворио очи у мом срцу.

После сахране, Перина сестра, Анђелија, пустила нам је песму *Таласи* коју је Пера написао пред смрт и на касетофону снимео. Недавно сам рекао Тоши да се тога не сећам, изгледа да сам толико пијан био. „Да“, каже Тодор, „био сам збланут ставом те девојке која није имала сумњу у други живот и пустила нам на касетофону Перу како пева *Таласе*... Тога се сећам... Тада сам први и последњи пут видео Перину сестру... Она је веровала, тако јасно веровала.“

Много касније, написао сам књигу песама *Breaking the Waves*. Много касније. Свих ових година као да је кроз мене, око мене, нешто струјало, неки таласи, Пера, његов глас. Не сећам се песме, али осећам да је она то што ме походи, ево, већ две деценије. Неко слатко струјање које помете чула, ум, биће. А истовремено носи неки чудан мир. Као да свети ходају овим светом. Лаки, блажени. Све се већ догодило, а чује се и изнова живи, као први пут.

– Идемо, Петре, идемо, *Таласи*, *Ломећи таласе*, свети ходају, ходаш Петре, идемо с оне стране сунца.

Дошавши кући, сео сам на кревет, на место где је Пера обично седео. Распадао сам се сатима – и распао се. Од бола, плача, алкохола...

+

Пера ми је уклонио и последњу препреку овај-онај свет. Отишавши, повукао ме је тако снажно, тамо; отишавши, дефинитивно се скућио овде. Нисам осетио рупу у себи, осетио сам присуство, тако велико, згуснуто, материјализовано. Записао сам:

„И нисам имао храбрости да повучем окидач двоцевке, коју сам, као некада две цигаре, држао у устима.“

А сваки пут кад бих ставио две цигарете у уста, уснама и непцима бих осетио метал пушчане цеви.

+

Било је периода када сам осећао да никога нема поред мене, ни иза мене; морао сам да лепим сенку на улицу да не бих био сам. Од 1998. године више не морам. Ево га, излази... Пера. Узмем понекад распеће које ми је поклонио, пољубим га и онда, као палицом, ударам ваздушни бубањ: Пера је тако лупао длановима по коленима и бутинама. Понекад, и то обично рано изјутра – „док улицом прође тек понеко, и све је влажно после кише, кад не знам шта ћу собом“ – чујем како крај мене неко тешко дише. Бунован, осетим да је сео на кревет. Запалим пљугу, а Пекили ми се привије уз десно раме. Уморан, ретко насмејан, блед и увек сузних, помало склопљених очију.

– Био си у праву, Пекили, књиге су ме опустошиле. Опустошиле, а и даље их волим.

– Пусти то... Добар си... – каже оборене главе, а глас му пуца.

– Еј, батице, што си на крај срца... Еј! Хоћеш ону домаћинску, Бошковића кафу?

– Боли...

– Шта боли...?

– Живот... Ваљда... Дај ми пљугу...

Пали је, враћа упалаљач, уплашено, као да га нећу узети назад.

– Пусти живот... Хоћемо?

– С оне стране сунца?

– Не, бре, него (и певушим):

*То је стил, стари мој,
љубио сам хрпетину жена,
ал ни једна није била као она,
ох-ох, ох-ох, као она...*

– Који си ти лудак...

– Ало, Петре, идемо...:

*То је стил, стари мој,
љубио сам хрпетину жена...*

– ...ал ниједна није била као она... – тихо, тихо, полако,
али већ заједно, па све гласније:

*– Волио сам све на њој,
становала је преко пута,
имала ме увјек кад је хтјела...*

– Нек иде живот, Пекили... (па у глас): *ох-ох, ох-ох, кад
је хтјела...*

– С оне стране сунца! – намигне ми.

– С оне стране сунца!

Смеје се, обара очи као шипарица, срами ме се, и себе се срами, оно: певамо, нисмо здрави. Једном, давно, имао је роман са једном прелепом девојком.

Тако, дође, седне поред мене, дише, некада само ћути, некада певамо. Тако, дође другар, пријатељ за вечност, драги и добри дечко, много добри дечко. Пера Гумени. Пекили. Мој Пера.

+

Ево га. Излази из улаза, висок, вижљаст, у скраћеним црним панталонама, у чизмама са белим пертлама, зеленој мајици, моторсајкл скај-јакници, даје нам знак главом и замиче иза угла...